

HÜRMÜZ BOĞAZI'NDAKİ ABU MUSA VE TUNB ADALARI ÜZERİNDEKİ ANLAŞMAZLIKLAR

Çağatay ALLI

Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası
İlişkiler Ana Bilim Dalı, Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi,
ccgtyy@hotmail.com

ÖZ

Basra Körfezi dünya ticareti açısından çok kritik bir konumda bulunmaktadır. Bölgedeki ülkelerin petrol bakımından zengin olması, enerji kaynaklarının uluslararası piyasaya taşınması ve körfez alanındaki güç mücadeleleri bölgeyi istikrarsızlaştırmaktadır. Anlaşmazlıkların baş aktörü bölgedeki diğer Müslüman ülkelerden farklı bir mezhebe ve etnik kimliğe sahip olan İran'dır. Bölgede istikrarı sağlamak için İran ile atılacak adımların yanı sıra kritik bir enerji koridoru olan Basra körfezi, Hürmüz boğazı ve küresel anlamda birbirinden bağımsız düşünemeyeceğimiz diğer ekonomik bölgelerin düzenli bir şekilde işleyebilmesi büyük önem arz etmektedir. Bu bakımdan bölgenin tarihsel arka planını inceledikten sonra, özellikle Birleşik Arap Emirlikleri ve İran arasında krize neden olan Büyük Tunb, Küçük Tunb ve Abu Musa adaları üzerindeki iddia edilen haklara ve günümüzde sorunun geldiği noktaya bakıp bölgedeki konjonktür ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Basra Körfezi, Hürmüz Boğazı, Birleşik Arap Emirlikleri, İran, Adalar.

DISPUTES ON THE ABU MUSA AND TUNB ISLANDS IN THE STRAITS OF HORMUZ

ABSTRACT

The Persian Gulf is in a very significant position in terms of world trade. The fact that the countries in the region are rich in oil, the transfer of energy resources to the international markets and the power struggles in the Gulf region, destabilize the region. The main actor of the conflicts is Iran, who has a different sect and ethnic identity than other Muslim countries in the region. In addition to the steps to be taken with Iran to ensure stability in the region, it is crucial that the Basra which is a critical energy corridor, the Straits of Hormuz, and other economic regions that we can not think independently of each other, should function properly. After reviewing the historical background of the region, we will look at the demanded rights on the Great Tunb, Little Tunb and Abu Musa islands, particularly by the United Arab Emirates and Iran and the conjuncture of the region will be analyzed by investigating the latest situation of the problem.

Keywords : Persian Gulf, Straits of Hormuz, United Arab Emirates, Iran, Islands.

BASRA KÖRFEZİ'NE GENEL BAKIŞ

Basra Körfezi -Pers Körfezi olarak da geçmektedir. 600 millik bir deniz alanına sahip olup yüzölçümü 240.000 km²'yi bulmaktadır. Bir iç deniz olarak da görülen bu körfez Irak kıyılarında Şattülarap'ın ağzından başlayarak Hürmüz Boğazı çıkışına kadar olan uzunluğu 975 km, en geniş yerinde eni 370 kilometre olan bölgeyi ifade etmektedir. Genel olarak körfezin derinliği İran'a yakın taraflarda 90-110m arasında iken Arap kıyılarında ortalama 35 m. civarındadır. Basra Körfezi'nin kıyıları, İran'ın güneybatı sınırlarından Bender Abbas'a, Kuveyt'e, Suudi Arabistan'ın Kuveyt sınırlarından Khobar'a, Bahreyn'e, Katar'a, Birleşik Arap Emirlikleri'ne, Umman'a ve Maskat'a kadar uzanmaktadır.¹

Harita 1. Basra Körfezi²

Körfez Dünyanın en çok petrol üretim alanında olduğu için son derece hassastır. Buradaki enerji nakil işlemleri Başta ABD, Çin ve AB ülkeleri olmak üzere tüm dünya için önem arz etmektedir. Dünya petrol trafiğinin merkezinde yer alan körfez %40lık bir payla bu anlamda başı çekmektedir.³ Şimdilik bu enerjinin bölgeden çıkarılan yeri Hürmüz boğazıdır. Ancak İran'ın burayı kontrol altına alacak tehditkar tavırları bölgedeki diğer Arap ülkelerini farklı arayış yolları aramaya mecbur bırakmaktadır. Her ne kadar boru hatları veya sıvılaştırılmış doğalgazın

¹ https://tr.wikipedia.org/wiki/Basra_K%C3%B6rfezi (Erişim 09.11.2016).

² http://www.bluebird-electric.net/oceanography/ocean_pictures/Arabian_Sea_Persian_Gulf_Strait_Hormuz_Location_Map.gif

³ İran'ın Basra Körfezi'ni Bloke İhtimali ve Hürmüz Boğazı'ndan Geçişlerin Uluslararası Hukuk Açısından Analizi, Ali Demir, Savunma Bilimleri Dergisi, Mayıs/May 2014, Cilt/Volume 13, Sayı/Issue 1, 107-140. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/khosbd/article/download/5000050094/5000047359> (Erişim: 24.10.2016).

kara yolu ile taşınması düşünülse de şu anda mevcut koşullarda kısa vadede bu planların gerçekleşmesi kolay gözükmemektedir. Katar'ın Ankara Büyükelçisi Salim Mübarek Al-Şafi, bu konuyla ilgili olarak "Türkiye ile dostluğumuza önem verdiğimiz için çalışmaların hızla bitmesini istiyoruz. Her iki tarafın gazın taşınması ile ilgili teknik hazırlıklarını bitirmesi gerekiyor." demiştir ve verdiği röportajda Katar'ın sahip olduğu doğalgaz kaynaklarının Türkiye'ye taşınmasından memnuniyet duyduklarını belirterek, iki ülke arasındaki yakınlaşmanın tarım, inşaat, sağlık gibi alanlarda da yatırım fırsatları oluşturduğunu söylemiştir.⁴ Katar dışında diğer Arap devletleri de bu konuda çalışmalar yürütmektedirler.

Enerji sorununun yanı sıra en önemli problemlerden biri de Hürmüz boğazı adalarındaki geçiş usulleri ve bölgedeki Adaların hakimiyeti konusundaki farklı iddialardır. Bu durum Hürmüz boğazı dünyanın en önemli boğazlardan biri haline getirmektedir. Boğaz üzerindeki temel anlaşmazlıklar genellikle boğaza kıyısı olan İran ve diğer tarafındaki Umman ve Birleşik Arap Emirlikleridir(BAE). Bağımsızlık öncesinde Aşiretler Devleti (Trucial States) olarak tanınan BAE, 2 Aralık 1971'de İngiltere'den bağımsızlığını ilan etmiş, aynı gün Abu Dhabi Emiri Sheikh Zayed bin Sultan al-Nahyan (1971-2004) ülkenin ilk Başkanı seçilmiştir. Başkenti Abu Dhabi olan BAE, Abu Dhabi, Dubai, Şarjah, Ras el-Khamiah, Ajman, Fujairah, Umm al-Qaiwain gibi yedi emirlikten/şehirden meydana gelen bir federasyondur.⁵ Adalar sorunu bu emirliklerden kalan bir sorundur. Emirliklerin mirası artık bu yeni devlete geçmiş bu nedenle bölgede çıkarlarını korumaya çalışmaktadırlar.

Bölgedeki devletlerin etnik yapısına bakacak olursak Arap ve Fars kökenli olduğunu görmekteyiz. Etnik yapının yanı sıra özellikle mezhepsel farklılık ülkeler arasındaki politikalarda etkili olmaktadır. Bu mezhepsel ayrımın temelinde Şiilik ve Sünnilik yatmaktadır. 1979 yılındaki İslam devriminden sonra İran Şii nitelikli bir devlet haline dönüştürülmüştür. Nüfusun büyük çoğunluğunu Şiiler oluşturmaktadır. İran'dan başka Bahreyn Devleti'nin de nüfusunun yaklaşık olarak %80i Şii'dir. Böyle olmasına rağmen Bahreyn yönetiminde daha çok Sünniler söz sahibi olmaktadır. İran yıllar boyunca burayı hakimiyeti altına almaya çalıştıysa da gerek bölgedeki güçler gerekse bölge dışı güçlerin etkisiyle Bahreyn'i bağımsız bir devlet olarak tanımak zorunda kalmıştır.⁶ Körfezde Şii nüfusa oranla Sünni nüfusa sahip ülke sayısı daha fazladır.(harita.2) Özellikle Suudi Arabistan, Katar, Umman ve Birleşik Arap Emirlikleri bu nitelikteki devletlerdir.

⁴<http://www.bloomberght.com/piyasalar/haber/1867523-katar-turkiye-ile-dogalgaz-tasinmasi-konusunda-hizlanmak-istiyoruz> (Erişim: 24.10.2016).

⁵http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/disIliskiler/ulkeler/ulke-detay/BAE/html-viewer-ulkeler?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-159825&contentTitle=Genel+Bilgiler&_adf.ctrl-state=la300r6id_4&_afLoop=100735613309552&_afWindowMode=0&_afWindowId=1a300r6id_1#! (Erişim: 26.10.2016).

⁶ Demir, a.g.m. s.116-117.

Bu Sünni devletler Körfez İşbirliği Örgütünü kurarak en önemli tehdit olarak İran'a karşı ortak politikalar izlemenin yanı sıra karşılıklı siyasi ekonomik, askeri ilişkiler gerçekleştirme amacındadır. Bu amaçlarla kurulan Körfez İşbirliği Konseyi, NATO gibi bir faaliyet alanına sahiptir. Bu demek oluyor ki üye ülkelerden birine gelebilecek bir tehdit algılarına ortak hareket edeceklerdir.⁷ Zaten bireysel anlamda kendini tek başına savunacak kadar güçlü olmayan bu devletler ülkelerinin tehditlerini bu şekildeki ittifaklarla veya ABD gibi güçlü devletlerin desteğini alarak sağlamaktadırlar. Bugün ABD'nin Körfez İşbirliği Konseyi ülkelerinin hemen hepsiyle askeri anlaşmaları bulunmaktadır. Şu anda ABD'nin Bahreyn'de iki hava üssü, Umman'da beş hava üssü, Birleşik Arap emirliklerinde ve Kuveyt'te üç hava üssü Suudi Arabistan'da dört tane hava üssü ve Katar'da iki hava üssü vardır.⁸ ABD bu sayede hem bu devletleri İran tehdidine karşı korumakta hem de Okyanus ötesi çıkarlarını korumaktadır. Bölgedeki etkisiz bir ABD rolünü Rusya veya diğer devletlere kaptırmak istememektedir. Birinci neden enerji olmakla birlikte stratejik anlamda burada olmak ABD'nin her zaman çıkarına olmuştur.

ADALAR ÜZERİNDEKİ SORUNUN TARİHSEL ARKA PLANI

Arap yarımadası ve Ortadoğu'da büyük söz sahibi olan İngiltere 1971 yılına geldiğinde Süveyş Kanalı ve Basra Körfezi'nden çekileceğini duyurdu. Böylece İngiltere'nin bölgeden ayrılması ile dengeler yer değiştirmeye başladı. İngiltere buraları terk ederken arkasında bir takım sorunlar bıraktı.

Basra körfezindeki Adalar İngiltere'nin ayrılmasından sonra İran işgaline uğramıştır. Son derece Stratejik bir yerde olan bu adalar üzerinde tarihsel olarak hakları olduğunu iddia etseler de İngiltere yaptığı anlaşmaya göre bu adaların Şarrah ve Ras-El Kayme emirliklerine ait olduğunu savunmaktadır.⁹

İran her fırsatta bu adaların kendi egemenliğine ait olduğunu bildirmiştir. Adayla ilgisi çok önceden başlamıştır. 1903 yılında adada İngilizlerin isteğiyle Şarrah emirliği adaya liman yapılması gündeme gelince adaya emirliğin bayrağını dikmiştir. İran buna tepki olarak kuvvetlerini buraya gönderse de İngiltere duruma tekrar müdahale edip Şarrah Emirliği'nin egemenliğini teyit amacıyla deniz feneri yapılmıştır. Adalarla ilgili diğer bir girişim de Tunb Adalarının kiralınması talebidir. Ras-el Kayme Eyaleti'nin egemenliği yapılan adlaşma metninde tanınmış ancak kira bitiminde tamamen ele geçirilmesi konusundaki önerileri de olmuştur. 1949 yılında ise İran adalar üzerinde hak iddialarına devam

⁷ Demir, a.g.m. s. 112.

⁸<http://medyasafak.net/haber/1855/abd-nin-korfez-deki-varligi%E2%80%A6-sadece-varliktan-fazlasi> (Erişim: 28.10.2016).

⁹ "İran ve Deniz Hukuku Güncel Tartışmaları", Saeed Bagheri, s.169 <https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjO> (Erişim: 28.10.2016).

etmiş ve Birleşmiş Milletler nezdinde girişimlerde bulunup, Küçük Tunb adasına İran bayrağını dikmiştir. Ancak bu girişimi de İngiltere tarafından bastırılmıştır.¹⁰

İngiltere 1908 yılından beri Basra Körfezi'ndeki diğer adalarla birlikte Ebu Musa adasını da idare etmiştir. 60'lı yılların sonuna gelindiğinde ise adanın idaresini Şarcah Emirliğine devretmiştir. Fakat bu durum uzun sürmemiş, 1968 yılında İngiltere Basra Körfezi'ndeki hâkimiyetine son vereceğini ilan ettikten sonra, İran adayı yeniden işgal etmek istemiştir.¹¹

Harita 2. İran'ın ilhak ettiği adalar

Birleşik Arap Emirlikleri'nin kurulmasından bir gün önce (2 Aralık 1971) Şarcah ile İran arasında Abu Musa ve Küçük ve Büyük Tunb adalarına ilişkin bir "Gelirleri Eşit Olarak Paylaşma Adlaşması" imzalanmıştır. Söz konusu adlaşma esasında Küçük ve Büyük Tunb adaları tamamen İran hâkimiyeti altına girmiş ve Abu Musa adası ikiye bölünerek iki taraf arasında paylaştırılmıştır. Antlaşma 29 Kasım 1971 tarihinde Şarcah hükümdarı tarafından açıklanmıştır. Ayrıca, iki taraf yurttaşlarına da balıkçılık ve petrol konusunda eşit haklar verilmiştir. Ancak İran, iki gün sonra bu antlaşmayı ihlâl ederek hem işgal gibi bir yönetime başvurmuş

¹⁰ Bagheri, a.g.m. s. 169.

¹¹ "Birleşik Arap Emirlikleri ve İran Arasında 3 Ada Sorunu" Behruze Nehmetova, Akademik Perspektif, Aralık 2014, Yıl 1, sayı 2, s.59 [https://www.academia.edu/19170586/Birle%C5%9Fik_Arap_Emirlikleri_ve_%C4%B0ran_Aras%C4%B1nda_3_Ada_Sorunu_pp.59-61_\(Eri%C5%9Fim:28.10.2016\)](https://www.academia.edu/19170586/Birle%C5%9Fik_Arap_Emirlikleri_ve_%C4%B0ran_Aras%C4%B1nda_3_Ada_Sorunu_pp.59-61_(Eri%C5%9Fim:28.10.2016)).

hem de bu eylemini Abu Musa Adası'nın diğer yarısıyla sınırlı tutmak bir yana Küçük ve Büyük Tunb adalarını da işgal etmiştir.¹² İngiltere İran'ın bu işgaline sesini çıkartmamıştır. İran da fırsatı değerlendirip adada hakimiyetini kurmuştur.

1. Hukuki Boyut Açısından İnceleme

Adanın İran tarafından işgaline bölge ülkelerinden tepkiler gelse de önleyecek bir girişim yapılmamıştır. Daha önceleri İngiltere'nin yaptığı müdahaleler gibi karşı çıkabilecek herhangi bir güç olmamıştır. Geçen yıllar içerisinde Irak-İran Savaşlarının çıkması ve 1979 yılında İran'da İslam devriminin gerçekleşmesi bu bölgeye olan ilgiyi azaltmıştır.

1978 Viyana sözleşmesine göre devletlerin ardılığı ilkesi gereği bir takım hususlar belirtilmiştir. Buna göre Ülkelerin el değiştirme türüne göre farklı ayrımlar yapılmıştır. Genel olarak birleşme ve bölünme hallerinde andlaşma ile bağlılık esastır. Bu da önceki devletin yaptığı anlaşmaların geçerliliği sonradan kurulan devlet için de geçerli olduğunu göstermektedir. Ancak bu geçerlilik sadece ilgili ülke bölümü bakımından geçerlidir ve mevcut örf ve adete uygun bir şekilde gerçekleştirilen sınır anlaşmaları ve ülke statüsüne dair anlaşmalar sonraki devleti kapsamaktadır.¹³

Dolayısıyla İran'ın daha önce Şarcah Emirliği ile yaptığı anlaşmada büyük anlamda adalar üzerinde hakimiyet kurmuştur. Daha sonra buradaki Emirliklerin oluşturduğu Birleşik Arap Emirlikleri Devleti'nin (Şarcah da bu emirliklerden biridir.) adalar üzerindeki hak iddiaları İran'a nazaran sönük kalmaktadır.

BAE buradaki hak iddialarını daha çok uluslararası platforma taşımak ve çoklu bir diyalog çerçevesinde çözmeye çalışmaktadır. Bu konuda özellikle Sünni ağırlığa sahip Körfez İşbirliği Konseyi ülkeleriyle birlikte Arap Ligi gibi platformlarda İran'a karşı hareket etmektedir.

1996 yılında Körfez İşbirliği Konseyi, İran'ın Abu Musa ve Tunb adaları üzerindeki egemenlik iddialarının "geçersiz" olduğunu ilan ederek anlaşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı tarafından çözülmesini istedi. Ayrıca Körfez İşbirliği Konseyi, İran'ı bu sorunun Uluslararası Adalet Divanı tarafından çözülmesi için defalarca ikna etme teşebbüsünde bulundu. İran ise Eylül 2006'da Birleşik Arap Emirlikleri'nin Uluslararası Adalet Divanı tarafından yapılacak bir arabuluculuk (hakemlik) teklifini reddetmiştir¹⁴

Mevcut durumda İran 1982 Tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ni imzalamış ancak onaylamamıştır. Viyana Antlaşmalar hukukuna göre antlaşmalar yalnızca taraflar devletler için hak ve yükümlülükler doğurmaktadır.¹⁵ Bu nedenle Uluslararası Adalet Divanı'na götürme teklifi İran'a karşı öne sürülemez. Yine de teamül

¹² Bagheri, a.g.m. s. 170.

¹³ Sur, Melda , Uluslararası Hukukun Esasları, 5. Baskı, İstanbul ,2011, s. 140.

¹⁴ Bagheri, a.g.m. s. 174.

¹⁵ Sur, a.g.e. s.59.

kuralı oluşmuş ya da örf ve adet hukuku gereği üçüncü kişileri etkilediği durumlar olduğunu da unutmamak gerekir.

2012 yılında üç ada sorunu yeniden gündeme gelmiştir. 11 Nisanda İran'ın Hürmüzgan Eyaleti'ni ziyaret eden İran Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad, ardından Ebu Musa adasına ziyarette bulunmuştur. İran'ın Ebu Musa'ya el koyduğu 1971 yılından bu yana adaya cumhurbaşkanı düzeyinde yapılan bu ilk ziyaret, Birleşik Arap Emirlikleri yönetimini kızdırmıştır. 12 Nisanda Dışişleri Bakanı Şeyh Abdullah Bin Zayed el-Nahyan, Ahmedinejad'ın Ebu Musa adasına seferine karşı sert tepki göstermiştir. BAE, Tahran büyükelçisini geri çağırırken, Dışişleri Bakanı Şeyh Abdullah Zayed el Nahayan, resmi haber ajansı WAM'da yayımlanan açıklamasında, Ahmedinejad'ın ziyaretini, ülkesinin egemenlik haklarının "açık bir ihlali" olarak nitelendirmiştir. El Nahayan, bu ziyaretin, "İran'ın işgali altındaki" Ebu Musa, Büyük Tunb ve Küçük Tunb adalarıyla ilgili krize barışçı çözüm bulunması çabalarını sekteye uğrattığını da savundu. Ahmedinejad ise Birleşik Arap Emirlikleri'nin ismini zikretmeden "bazı çevrelerin" bu adalarla ilgili egemenlik iddialarının kendilerini endişelendirmediğini belirtmişti. Bu ziyaret sonrası Körfez İşbirliği Konseyi ülkeleri İran'a gözdağı vermek için askeri tatbikat düzenlemişlerdir.¹⁶

Mısır'ın başkenti Kahire'de Arap Birliği 144. Dönem Dışişleri Bakanları Toplantısında Arap Birliği Genel Sekreteri Nebil el-Arabi, BAE başkanlığında başlayan toplantının açılışında yaptığı konuşmada, İran ve BAE arasındaki "adalar" sorununa değinerek BAE'nin "işgal adalarındaki hakkını" vurgulayarak, İran'ın bu bölgelerden çekilmesi çağrısında bulundu. BAE dışilerden sorumlu Devlet Bakanı Enver Karkaş da adaları işaret ederek, "İran'ın işgali altındaki 3 adadaki hakkımızı vurguluyor, İran'ı bu kronik sorunun çözümü için doğrudan barışçıl müzakereleri kabul etmeye çağırıyoruz" demiştir.¹⁷

İran tarafı ise bu açıklamalara tepki göstermiştir. Konuyla ilgili İran Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Merziye Afham, Arap Birliği Zirvesi'nde gündeme gelen Basra Körfezi'ndeki Tunb Adaları ve Ebu Musa Adası'nın mülkiyetine ilişkin olarak bu adaların "İran topraklarının ayrılmaz bir parçası" olduğunu söylemiştir. Ayrıca İran'ın adalar üzerindeki hakimiyetine müdahalenin hukuki ve tarihi gerçeklere bir etkisi olmadığını belirterek yapılan eleştirileri kabul etmemiştir.¹⁸

¹⁶<http://www.hurriyet.com.tr/abd-ucaklari-havalandi-ahmedinejad-meydan-okudu-20336998>

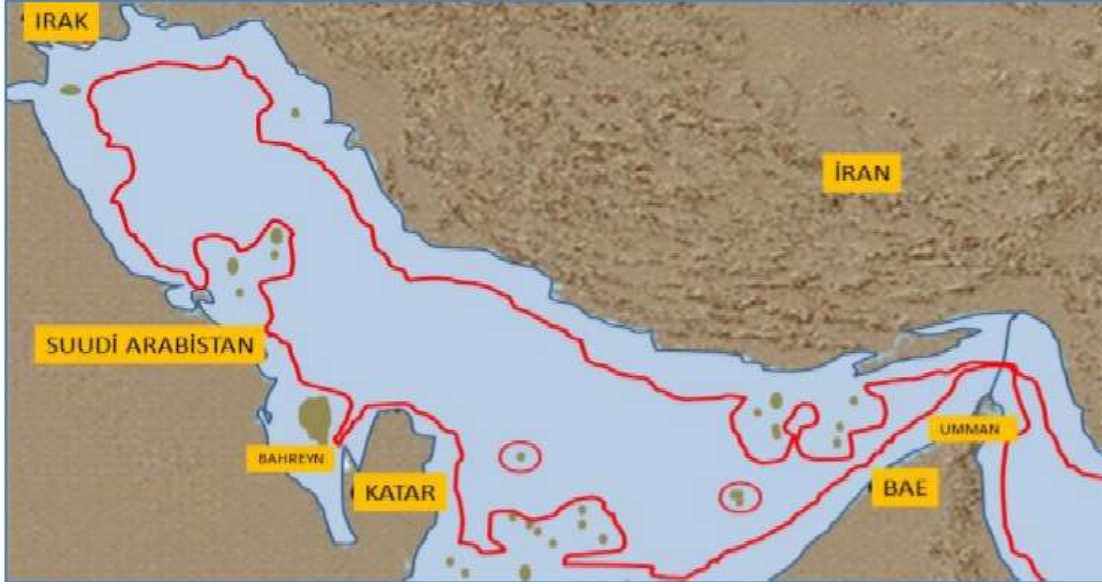
(Erişim: 02.11.2016).

¹⁷<http://www.haberler.com/arap-birligi-144-donem-disisleri-bakanlari-7689793-haberi/> (Erişim: 02.11.2016).

¹⁸<http://www.ajanshaber.com/irandan-arap-birligine-ada-tepkisi-haberi/179129> (Erişim:02.11.2016).

SONUÇ

İran hem BMDHS taraf olmamış hem de ele geçirdiği 3 adanın hakimiyetini sağlayarak Hürmüz boğazındaki gücünü maksimize etmeye çalışmaktadır. Basra Körfezinin kalbini elinde tutan İran Bölgede Adalarla ilgili bir sorun olmadığını aksine büyük devletlerin KİK üyelerini kullanarak İran'a yönelik tehdit oluşturduklarını söylemektedirler.

Harita 3. Basra Körfezi'ndeki Karasuları Sınırları¹⁹

Bugün İran Hürmüz boğazının büyük bir bölümünü kontrol altında tutmaktadır. Bu bölgedeki bir çıkar çatışması dünya petrol ticaretini önemli ölçüde zarara uğratacaktır. 1959 yılına kadar diğer ülke gemileri açık deniz alanından sorunsuz geçmekteydiler. Ancak ilk önce İran'ın daha sonra Uman'ın karasularını 12 mile çıkartması ile açık deniz alanı kalmamış ve geçiş rejimi değiştirmiştir.²⁰ İran 1993 yılında çıkardığı bir yasa ile de esas geçiş noktaları kendi sınırları içerisinde bulunduğu için bir ön bildirim kabul eden yasa çıkartmıştır. Ayrıca kritik 3 adayı da hakimiyetine alıp bu adaların da kıta sahanlığı ve karasularını kullanarak boğazda geçişler üzerinde kontrollerini arttırmaktadır.²¹ (Harita 4.)

Bölgede özellikle ABD ile sorunlar yaşanmaktadır. ABD mevcut durumda BMDHS onaylamamış olup daha önceden burada geçerli olan transit geçiş koşulları çerçevesinde geçişlerden faydalanmak istemektedir. Bu durum sürekli olarak iki devlet arasındaki sorunlara neden olmaktadır. Kimi zaman ABD savaş gemileri taciz edilirken kimi zaman atış denemeleriyle tehdit boyutuna gelecek sorunlarla karşılaşmaktadır. Bunun dışında İran'ın ABD askeri mürettebatını güvenliği tehdit edici bulduğu gerekçesiyle esir alması iki ülke arasında krize neden olmuştur. Bu gibi durumlarla sıkça karşılaşmaktadır. Hem İran Hem de ABD

¹⁹ Demir, a.g.m. s.123.

²⁰ Demir, a.g.m. s.122.

²¹ Bagheri, a.g.m. s. 176.

cephesinde yoğun bir silahlanma hareketi var olup İran tehditkar tavırlara karşı boğazı kapatma kozunu kullanmaktadır. Mevcut koşullarda İran'ın boğazı kapatması ABD'nin buradaki devletlerdeki bir çok askeri üsleri ve kontrol noktaları tarafından şiddetli çatışmaya dönebilecek boyutlara ulaşma riski vardır. Ayrıca ABD ve KİK üyeleri sürekli askeri tatbikatlar yaparak hem İran'ın faaliyetlerini denetliyor hem de göz dağı veriyorlar. İran da bölgesel çıkarlarını göz önünde bulunduracağı düşünülürse boğaz trafiğini kapatması kendi açısından da kötü sonuçlar doğuracağından bu ihtimalin gerçekleşme ihtimali şimdilik zor gözükmeyle birlikte gerçekleşmesi muhtemel senaryolardan biridir.

Tüm bu çıkar çatışmalarına baktığımız zaman anlaşmazlıkları mezhepsel çatışmaların daha da körüklediği aşikardır. Bölgenin Sünni ağırlıklı olması Şii İran bakımından olumsuz etki yaratacak bir durumdur. İran tüm bu faktörleri göz önüne alarak askeri anlamda yeni teknolojilerle çıkabilecek çatışmalara hazır olmak adına yeni önlemler almaktadır. Aynı şekilde ABD de askeri birliklerini bu bölgelerde konuşlandırarak bölgeden ilgisini eksiltmemektedir.

Adaların durumu şimdilik İran hakimiyetinde ve böyle sürececek gibi görünmektedir. Sorunun hukuk dışı yollarla çözülmeye çalışılması sadece Körfez bölgesi değil tüm dünya ticaretini etkileyeceği unutulmamalıdır. Çözüm yolları barışçıl şekillerde aranmalıdır. Küreselleşmenin dünyada karşılıklı bağımlılıkların devletlerin politikalarında etkili bir ölçüt olduğu aşikardır. Bu yönde atılacak adımlar barışı getirir. Ancak bölge dışı aktörlerin durumu lehine çevirme girişimleri ters tepebilir bu da herkes için zarar anlamına gelebilecek boyutlara ulaşılabilir.

KAYNAKÇA

“İran'dan Arap Birliği'ne 'Ada' Tepkisi” ,<http://www.ajanshaber.com/irandan-arap-birligine-ada-tepkisi-haberi/179129>(Erişim Tarihi:2.11.2016).

BAGHERİ, Saeed, “İran ve Deniz Hukuku Güncel Tartışmaları” , Bagheri, https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjA0O_F8a3QAhVM7xQKHxECD6kQFgg7MAU&url=http%3A%2F%2Feski.erzincan.edu.tr%2Fbirim%2FHukukDergi%2Fmakale%2F2013%2520XVII%25202.6.pdf&usg=AFQjCNERu5p3slc9KF9QSPX6UGrrgw0X6w (Erişim: 28.10.2016).

Demir, Ali, (2014), “İran'ın Basra Körfezi'ni Bloke İhtimali ve Hürmüz Boğazı'ndan Geçişlerin Uluslararası Hukuk Açısından Analizi”, Savunma Bilimleri Dergisi, Mayıs, Cilt/Volume 13, Sayı/Issue 1, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/khosbd/article/download/5000050094/5000047359> (Erişim: 24.10.2016).

<http://medyasafak.net/haber/1855/abd-nin-korfez-deki-varligi%2E%80%A6-sadece-varliktan-fazlasi> (Erişim: 28.10.2016).

<http://www.bloomberght.com/piyasalar/haber/1867523-katar-turkiye-ile-dogalgaz-tasinmasi-konusunda-hizlanmak-istiyoruz> (Erişim: 24.10.2016).

http://www.bluebird-electric.net/oceanography/ocean_pictures/Arabian_Sea_Persian_Gulf_Strait_Hormuz_Location_Map.gif

http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/disIliskiler/ulkel er/ulke-detay/BAE/html-viewer-ulkeler?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-159825&contentTitle=Genel+Bilgiler&_adf.ctrl-state=la300r6id_4&_afrLoop=100735613309552&_afrWindowMode=0&_afrWindowId=la300r6id_1#! (Erişim: 26.10.2016).

<http://www.haberler.com/arap-birligi-144-donem-disisleri-bakanlari-7689793-haberi/> (Erişim: 02.11.2016).

<http://www.hurriyet.com.tr/abd-ucaklari-havalandi-ahmedinejad-meydan-okudu-20336998> (Erişim: 02.11.2016).

https://tr.wikipedia.org/wiki/Basra_K%C3%B6rfezi (Erişim 09.11.2016).

https://www.academia.edu/19170586/Birle%C5%9Fik_Arap_Em irlikleri_ve_%C4%B0ran_Aras%C4%B1nda_3_Ada_Sorunu_pp.59-61_ (Erişim: 28.10.2016).

NEHMETOVA, Behruze, (2014) "Birleşik Arap Emirlikleri ve İnan Arasında 3 Ada Sorunu", Akademik Perspektif, Aralık,

SUR, Melda, (2011), "Uluslararası Hukukun Esasları", Beta Yayınevi, İstanbul.